

Doğan | İrfan
Cüceloğlu | Erdoğan

ÖĞRETMEN OLMAK

Bir Can'a Dokunmak

Öğretmen Olmak

bir can'a dokunmak

Doğın Cüceloğlu

İrfan Erdoğan

Öğretmen Olmak | bir can'a dokunmak

Doğan Cüceloğlu – İrfan Erdoğan

Kapak tasarımı: Hüseyin Özkan

Bu kitabın yayın hakları

© Final Yayıncılık Rek. San. Tic. Ltd Şti'ye aittir.

Sertifika No: 44360

ISBN: 978-605-374-377-4

1. Baskı: Ocak 2013

31. Baskı: Mart 2021

Türü: Rehber Kitaplar 9

Bu kitabın tüm yayın hakları Final Yayıncılık'a aittir.
Yayıncıdan önceden alınmış izin olmadan kısmen veya tamamen
alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez,
çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Baskı ve Cilt:

WPC Matbaacılık

WPC Matbaacılık San. ve Tic. AŞ

Osmangazi Mah. Mehmet Deniz Kopuz Cad.

No: 17/1 Esenyurt/İstanbul

Sertifika No: 35428

Tel: 0 212 886 83 30

Final Kültür Sanat Yayınları

Büyükdere Cad. Cem İş Merkezi No:23 Kat:6 Şişli / İstanbul

Tel: 0212 343 76 00

www.finalkultursanat.com

kultursanat@final.com.tr

Kütüphane Bilgi Kartı:

Öğretmen Olmak - Bir Can'a Dokunmak

yaz. Cüceloğlu Doğan; Erdoğan, İrfan

1. Edebiyat Dışı 2. Eğitim

İstanbul, Final Kültür Sanat Yayınları, 2013, 208 Sayfa

ISBN: 978-605-374-377-4

Öğretmen Olmak

bir can'a dokunmak

Doğın Cüceloğlu

İrfan Erdoğan

Doğan Cüceloğlu

Doğan Cüceloğlu, on bir çocuklu bir ailenin, on birinci çocuğu olarak Silifke’de dünyaya geldi. On yaşındayken annesini kaybeden Cüceloğlu, ortaokulu Silifke’de bitirdikten sonra, subay ağabeylerinin desteğiyle, önce Ankara Atatürk Lisesi’nde ve ardından Kırklareli Lisesi’nde lise öğrenimini tamamladı. Ankara Atatürk Lisesi’ndeki edebiyat öğretmeni Cahit Okurer’in teşvikiyle mühendislikten vazgeçip bilime yöneldi ve psikoloji okumaya karar verdi.

İstanbul Üniversitesi Psikoloji Bölümü’nden mezun olduktan sonra ABD’de, Illinois Üniversitesi’nde Bilişsel Psikoloji (algılama, düşünme, iletişim) alanında çalışan Cüceloğlu, Profesör Charles E. Osgood’un danışmanlığında doktorasını yaptı. Türkiye’ye döndükten sonra İstanbul, Hacettepe ve Boğaziçi üniversitelerinde öğretim üyeliği görevlerinde bulunan Cüceloğlu, Fulbright bursuyla Berkeley’deki Kaliforniya Üniversitesi’nde ziyaretçi öğretim üyesi olarak bir yıl boyunca çalışmalarda bulundu.

Doğan Cüceloğlu’nun ilk kitabı *İnsan İnsana*, Türkiye’ye döndüğü dönemde, 1979 yılında yayınlandı. 1980-1996 yılları arasında Kaliforniya Eyalet Üniversitesi, Fullerton’da görev yapan Cüceloğlu’nun Türkçe ve İngilizce dillerinde, kırkı aşkın bilimsel makalesi yayınlanmıştır. 1996 yılından yaşama veda ettiği 2021 yılına kadar Türkiye’de üniversite öğrencilerine, öğretmenlere, anne-babalara ve yöneticilere yönelik verdiği çok sayıda seminer, konferans ve atölye çalışmalarıyla ürünlerini bu alanda yoğunlaştırmıştır. Yirmi yılı aşkın süre kitaplarını Türkçe olarak yayınlamaya özen gösteren Cüceloğlu, Türk insanının düşünce, duygu ve davranışlarını bilimsel psikoloji kavramları içinde inceleyen kitaplar yazmıştır.

İrfan Erdoğan

Eğitim ve öğretim alanında okuyan, araştıran ve yazan İrfan Erdoğan, ilkokulun ardından Mersin, Bandırma ve Edirne’de yatılı okullarda okudu. Sürekli uzaklarda seyreden eğitim yolculuğu Gazi Eğitim Fakültesi ile devam etti. Daha sonra ABD’de Columbia Üniversitesi’nde yüksek lisans ve doktora yaptı. Bu ülkede yedi yıla yakın bir süre kaldıktan sonra 1992 yılı sonunda yurda döndü ve İstanbul Üniversitesi’nde göreve başladı. Üniversitedeki görevi paralelinde Yeni Yüzyıl gazetesinde ve çeşitli dergilerde eğitim üzerine makaleler yazdı. Türk eğitim sistemi hakkında yapmış olduğu bir değerlendirme Milliyet Gazetesi’nin Örsan Öymen adına düzenlediği bir yarışmada ödüllendirildi. 2014 yılında Artı Eğitim Dergisi tarafından düzenlenen bir kamuoyu araştırmasında Yılın Akademisyeni seçildi.

Üniversitedeki görevine devam ettiği sırada, 12 Mayıs 2006 tarihinde Talim ve Terbiye Kurulu’nun başkanlığına atandı. 1926 yılında kurulan ve Mehmet Emin Erişligil, İhsan Sungu, Hüseyin Hüsnü Cırıtlı gibi eğitimcilerin başkanlığını yaptığı bu kurulun 21. başkanı olarak görev yaptığı dönem boyunca, eğitimle ilgili hayalini kurduğu birçok çalışmaya imza attı, ayrıca XVII. Milli Eğitim Şurası’nın düzenlenmesine de öncülük etti. Göreve geldikten yirmi bir ay sonra, 21 Şubat 2008’de Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı’ndan ayrıldı.

Halen İstanbul Üniversitesi öğretim üyeliği görevini sürdüren İrfan Erdoğan’ın yayınlanmış çok sayıda makalesi ve 10 kitabı bulunmaktadır. Eğitim alanında ulusal ve uluslararası ölçekteki gelişmeleri inceleyen, araştıran, izleyen Erdoğan, değerlendirmelerini, öngörülerini ve analizlerini, üniversitedeki derslerin yanı sıra, panel ve konferanslarla da paylaşmaya devam ediyor.

teşekkür

İki kişinin birlikte bir kitap tasarlayıp yazması bazen oldukça zorlu bir süreç olabilir; bireyler arasındaki düşünsel farklılıklar ego sürtüşmelerine yol açabilir. İrfan Erdoğan ile birbirinden farklı mekânlarda ettiğimiz sohbetlerden metnin yazımına dek, kitabın hazırlık sürecinin hiçbir aşamasında böyle bir kaygı yaşamadım; aksine, yaratıcı bir iş yapıyor olmanın hazzını her aşamada yaşadım. O nedenle ilk teşekkürüm, kitabı birlikte hazırladığım yol arkadaşım İrfan Erdoğan'a.

Kitap son şeklini alana dek tüm süreçlerde emek veren asistanım Sabiha Kocacıbaşı'ya, harcadığı zaman, gösterdiği titizlik, önerdiği fikirler ve açık iletişimi için teşekkür ediyorum.

Eşim Yıldız'a teşekkür etmek için pek çok nedenim var. Öncelikle, kitap yazma çabamı önemseyip evimizde huzurlu ve teşvik edici bir ortam oluşturduğu için ona minnettarım. Ayrıca dosyanın tümünü baştan sona iki defa okuyup daha akıcı, yalın ve anlaşılır bir metnin oluşmasında önemli katkıları olduğu için de müteşekkirim. Sağ ol Yıldız, senin yerin başka...

Değerli eğitimci dostlarım Cafer Elitoğ ve Murat Öztürk metnin tümünü gözden geçirdiler, önemli öneriler ve gözlemlerde bulundular. Kitap, onların gözlem ve önerileri sayesinde öğretmen meslektaşlarımızın hayatına daha da yakınlaştı ve soyuttan somuta doğru bir yolculuk yaptı. Kendilerine teşekkür ediyorum.

Berna Azamak, kusursuz sekreterlik hizmetiyle kitabın oluşumuna katkıda bulundu. Berna'nın elinden çıkan hatasız metne güven duygusu içinde bakmanın hazzını sürekli yaşadım. Teşekkürler Berna.

Final Kültür Sanat Yayınları'nın desteğini her zaman hissettik. Öncelikle, böyle bir kitabın fikrini bir "tohum" olarak zihninde taşıyan, sonra da bizim kafamıza ve gönlümüze eken değerli dostumuz İhsan Özen'e gönülden teşekkür etmek istiyorum.

Final Kültür Sanat Yayınları yöneticisi Zeynep zen, editörler Onur ztrk ve Filiz Sarıalioğlu, kitabın yayına hazırlanış sürecinde üstlerine düşen sorumluluğu titizlikle yerine getirip bu kitabı sizlerle buluşturdular; bu üç genç insana yürekten teşekkür ediyorum. Metnin mizanpajını yapıp baskıya hazır hale getiren Cemile Gezer ile birlikte bu sürece emek veren tüm Final Yayıncılık çalışanlarına ve ayrıca kitabın kapak tasarımını yapan Hüseyin zkan’a teşekkürlerimi sunmak istiyorum. Sizlerin emegi olmasaydı, bu kitap okurlarına ulaşamayacaktı.

Doğan Cüceloğlu

t e ř e k k  r

Doğan Hocam, bu kitabı sizinle birlikte yazma ayrıcalığını bana tanıdığınız için, ilk teşekkürüm size olacak. Buluşmalarımızda, sohbetlerimizde gösterdiğiniz büyüklük, dostluk ve hocalık için size hep şükran duyacağım. Sohbetlerimizi gerçekleştirirken gerçek anlamda bir varoluş süreci yaşadım. Canıgnlden teşekkür ediyorum size.

Bu kitapta ele aldığımız konuya dair Doğan Hocamın da benim de az çok bilgimiz, birikimimiz ve en önemlisi de tecrübemiz var; ancak bunları burada kullanmadık, birçok şeyi tam da konuştuğumuz an inşa ettik. İçtenlikle ifade etmek isterim ki kitabı okuyup bitiren herhangi bir kimsenin öğretmenliğe dair aklında kalacak her şeyi ben de sohbetlerimiz sırasında öğrendim. Bu nedenle bu kitabın hayatımdaki yeri çok farklı olacak.

Bu kitapla birlikte ğretmen olmaya dair çok güçlü anlamlandırmalar yapıldığına tanık olduk, olmaya da devam ediyoruz. Kitabın ilk baskısı çıkalı beri aldığımız geri bildirimler, bize sohbetlerimizin devam ettiğini hissettiriyor. On binlerce kişiyle, yüz yüze, hep birlikte konuştuğumuzu hissediyoruz. Bize bu hissi yaşatan başta öğretmenlerimiz ve öğrencilerimiz olmak üzere, düşüncelerimizi başkaları da duysun diyerek “bir can’a dokunma” yolculuğuna katılan herkese gönülden teşekkür ediyorum.

İrfan Erdoğan

içindekiler

Giriş	11
1. Eğitim ve Öğretmen	17
2. Öğretmen Olmak	23
3. Kim Öğretmen Olabilir? Bir İkilem	33
4. Eğitimde Çerçeve.....	39
5. Ev, Aile, Mahalle.....	49
6. Çevre ve Topluluk.....	57
7. Öğretmen-Öğrenci Bağlamı	63
8. Varoluş, Bilgi, Davranış ve Estetik: Yaşamın Dört Temel Alanı	67
9. Denge	75
10. Kendinden Hareket Etmek	83
11. Tanık Olmak.....	93
12. Bilim İnsanı Olarak Öğretmen	103
13. Değerler.....	113
14. Öğretmenin Hazırlığı ve Gelişmesi.....	125
15. Dört Temel Gereksinme.....	133
16. Filozof Öğretmen	139
17. Sınıfta Olmak.....	147
18. Öğretmenler Odası ve Öğretmen Dersliği	157
19. Öğretmenin Tanıklığı	165
20. Öğretmen Olmaya Hazırlanmak	175
21. Öğretmenler İçin Çağımızın Özgürleşme Sorunu	185
22. Neler Konuştuk.....	193
Kaynakça	201

Giriş

2007 yılının bir sonbahar gününde, Türkiye Özel Okullar Birliği'nin Trabzon'da organize ettiği bir konferansta İrfan Erdoğan ile tanıştım. O sıralar, Milli Eğitim Bakanlığı bünyesindeki Talim ve Terbiye Kurulu'nun başkanıydı ve Türkiye'nin eğitim sisteminin iyileştirilmesi için var gücüyle çaba sarf etmekteydi. Konferanstan sonra birlikte Rize'ye geçtik. Yolculuğumuz eğitime, öğretime ve öğretmene dair sohbetle akıp gitti. O gün Rize'deki programımızı tamamladık, fakat eğitim hakkında konuşmaya doyamadık; biz de tekrar görüşmek üzere vedalaşıp ayrıldık.

İrfan Erdoğan ile İstanbul'a döndükten sonra da görüşmeye devam ettik. O, bu arada Milli Eğitim Bakanlığı'ndaki görevinden ayrıldı. Eğitim sistemi için yaptıklarını ve yapmak istediklerini bilen bir kişi olarak, bu ayrılığa üzüldüm. Diğer taraftan, eğitime katkı sağlamaya devam edeceğinden emin olarak ilişkimizi daha da önemsedim.

İrfan Erdoğan ile birlikte İstanbul'da ve Türkiye'nin çeşitli kentlerinde konferanslar verdik, okulları ziyaret ettik, gözlemlerde bulunduk. Gözlemlerimizi, okuduğumuz kitapları paylaştık. Paylaşımlarımızın benim için özel bir değeri vardı; eğitim konusunu, birikim ve tecrübesine güvendiğim bir eğitimciyle ele almak bende ayrı bir heyecan uyandırıyordu. Üstelik aynı yörenin çocuğu olarak birbirimizi

anlamakta hiç zorluk çekmiyorduk. Elinizdeki kitabın toprağı da, işte bu can cana sohbetlerdir.

İrfan Erdoğan'la aramızda gelişen bu zengin diyalogun iki kişiy-le sınırlı kalmayıp topluma katkı sağlaması gerektiğı fikrini filizlen-diren kişi ise, Final Yayıncılık Yönetim Kurulu Başkanı İhsan Özen oldu. Onun önerisi ve telkininin ardından bu fikre bütünüyle ikna oldum ve konuyu görüşmek üzere İrfan Hoca ile randevulaştım. Bu kitabın duvarına ilk tuğlayı da o buluşmamızda koyduk. Nitekim bizi bu işe gönülden ikna eden şey, o dönem hepimizin yüreğini sızlatan, fevkalade dramatik bir meseleye dair duyduğumuz ortak kederdi. Bu bakımdan, 2011 yılının Aralık ayındaki o buluşmamızda aramızda ge-çenleri okurlarımızla paylaşmak istiyorum.

İrfan Hoca ile güzel bir İstanbul sabahı, iskelede buluştuk. Şirket-i Hayriye'nin zamana yenik düşmemiş son vapurlarından biriyle Boğaz'ı geçiyoruz. Bize eşlik eden martılar ve hafifçe çiseleyen yağ-mur, insanın içini yaşam ümidiyle dolduruyor. İstanbul'da güne baş-larken, hele bir de vapurla seyahat ederken kahvaltıyı çay ve simitle yapmanın tadına doyum olmaz. Biz de o sabah öyle yaptık ve İrfan Hoca ile birlikte, sabahın bereketli atmosferi içinde, güne keyifli bir yolculukla başlamış olduk. Çaylarımızı yudumlarken ben, birkaç gün sonra vereceğim konferansın notlarına göz atmaktaydım. İrfan Hoca da çantasından çıkardığı gazeteyi okuyordu. Okuduğı bir haberden epey etkilenmiş olsa gerek, bir ara gerginleştğini hissettim; başını ke-derle sağa sola sallayıp iç geçiriyordu. Gazeteyi ani bir hareketle kat-layıp bir kenara koydu. Bunun üzerine meraklanıp, okuduğı haberi sordum. O da anlattı.

Hocam, geçen ekim ayında Van'da meydana gelen depremi biliyor-sunuz. Olayın üzerinden haftalar geçmesine rağmen gün geçmiyor ki kaybettiğimiz yurttaşlarımıza dair insanın yüreğini burkan bir öykü duymayalım. Ama özellikle Erciş'te kaybettiğimiz bir grup insanın öyküsü bir başka hazin...

Evet, sanırım depremde vefat eden öğretmenleri kastediyorsunuz.

Evet Hocam. Depremde kaybettiğimiz yurttaşlarımızın sayısı 640'ı geçti. Bu kişilerin 76'sı öğretmen ve sadece Erciş'te 64 öğretmenimizi kaybettik. Erciş'te yaşananlar, gerçekten fevkalade yürek burkucu. O gün, çok sayıda genç öğretmen, bir seminere katılmak üzere Erciş kent merkezine gelip, sabah saatlerinde seminerin düzenleneceği kaymakamlık binasına gitmişler. Ancak bir şekilde seminer iptal edilmiş. Bunun üzerine öğretmenler de, hep beraber kahvaltı yapmak üzere yakında bulunan bir kafeteryaya geçmişler. Depremin şiddeti ile kafeteryanın bulunduğu bina üzerlerine çökmüş ve gencecik yaştaki öğretmenlerimizin büyük bir çoğunluğu oracıkta can vermiş.

Gerçekten hazin bir durum... İnsanın aklına pek çok soru geliyor. Mesela seminer niye durup dururken iptal edilmiş? Seminerin yapılacağı kaymakamlık binası da çökmüş mü?

Seminerin neden iptal edildiği belli değil. En azından biz bilmiyoruz. Ama bildiğimiz bir şey var: Kaymakamlık binasının sadece camları kırılmış, yani bina yıkılmamış.

Kader demeye dilim varmıyor ama seminer iptal edilmemiş olsaydı bugün onlarca can yaşayacaktı. Ne acı...

Birçoğunun hazin birer hayat öyküsü var; insanın içini kanatacak türden.

Evet... Duyduğum kadarıyla vefat eden öğretmenlerin çoğu yeni atanmış, yani gencecik insanlarmış.

Evet Hocam. Zaten bazı haberlerde, ölümlerine neden olan o seminerin, stajyerliklerini tamamlamaları için zorunlu olarak katıldıkları seminerlerden biri olduğu belirtiliyor.

O kafeteryada vefat eden öğretmenlerimizden ikisinin hayat öyküsü

gerçekten çok dokunaklı... Merhume Melike Atman, anne ve babasını 1995'teki Dinar depreminde kaybetmiş. Öksüz kalınca Alanya'da bir aile tarafından evlat edinilmiş. Öğretmenliğe hak kazandıktan sonra ilk tayin yeri olarak Van'a atanmış. Deprem olduğunda henüz kırk günlük öğretmenmiş Melike Hoca. Ve Doğın Hocam, aldığı ilk maaşını da çevresinde maddi bakımdan zor durumdaki insanlara dağıtmış...

Gerçekten de yürek sızlatıcı bir yaşam öyküsü...

Bir diğer öğretmenimiz de Okay Yaşar... O da henüz bir yıllık öğretmenmiş, Erciş'te depreme yakalandığında. İki yıl önce babasını kaybetmiş. Ardından kendisi de kan kanserine yakalanmış. Tedavi sonucu kanseri yenmiş ve ailesinin aksi yöndeki tüm ısrarlarına rağmen öğretmen olmak üzere Erciş'e gelmiş. Deprem olduğu sırada sokakta yürüyormuş ve binanın birinden kopup başına isabet eden bir taş parçasıyla hayatını kaybetmiş... Müzikle de uğraşan, hayat dolu bir gençmiş Okay Hoca...

Hepsinin ruhu şad olsun. Hepsi birer candı... Öğretmenlik yaşamları kısa sürmüş olsa da, eminim ki emek verdikleri öğrencileri üzerinde bir ömür boyu sürececek izler bırakmışlardır. Hepsinden de önemlisi, yaşamış olsalardı daha nice cana dokunacaklardı.

Evet Hocam; kaybettiğimiz öğretmenler, bir cana dokunmayı, tüm zor koşullara rağmen emek vermeyi en iyi bilen insanlardı. Ben de Tanrı'dan rahmet diliyorum onlara.

Bence dünyada öğretmenlik gibi hiçbir meslek yok ki sadece bir saatlik bir dersle bile bir insanın kaderini etkileyebilsin. Onların anılarını yaşatmak, sadece öğrencilerinin değil, hepimizin boynunun borcudur...

Vapur iskeleye yanaştığı sırada ikimiz de sessizleşmiş, düşüncelere dalmıştık. Bu gazete haberinin bize aktardığı bilgi, ikimizi de bir hayli duygulandırmıştı. Sadece genç öğretmenlerimizin değil, Van'da yitirdiğimiz tüm yurttaşlarımızın acısı yüreğimizde halen tazeydi. Vapurdan, bu duygularla indik ve sohbet etmek üzere iskelenin hemen yakınındaki kafeteryada kendimize bir yer bulup oturduk. İhsan Özen'in, sohbetlerimizde paylaştığımız konuları bir kitap olarak bir araya getirme önerisini İrfan Hoca'ya açtığımda, bu öneriyi canıgönlüden kabul etti. Böylece elinizdeki kitabın malzemesini teşkil eden sohbetlerimizi planladık ve hazırlıklara başladık.

Yaklaşık bir yıla yayılan bir takvim içinde, sadece İstanbul'da değil, birlikte seyahat ettiğimiz çeşitli kentlerde sohbetler edip tümünü ses kayıt cihazıyla kaydettik. Ana konusu öğretmenlik olan bu sohbetler boyunca, sadece genel olarak eğitim sistemini ve okulları değil, örneğin ebeveynlerin ve aile ortamının öğrencinin eğitim yaşamı üzerindeki etkilerini de konuştuk. Bütün bunlar elinizdeki kitapta bir araya geldikten sonra, sohbetlerimiz esnasında atıfta bulunduğumuz veya adlarını anmasak da yararlandığımız pek çok yazar ve düşünürün eserlerini okurlarla paylaşabilmek için, kitabın sonuna bir de "Kaynakça" bölümü ekledik.

Şunu bilhassa belirtmek isteriz ki bu kitapla amaçlanan, salt okuru "bilgilendirmek" veya "aydınlatmak" değildir. Şüphesiz, sohbetlerimiz esnasında dikkat çekmek istediğimiz hususlar, vermek istediğimiz mesajlar oldu, ancak bizim asıl amacımız, ele aldığımız konuları anlamaya ve anlamlandırmaya çalışmaktır. Dileriz, bu amaca yaklaşabilmişizdir.

Sohbetlerimizin, sizleri eğitim ve özel olarak da öğretmen üzerine düşündürmesini umut ediyoruz.

Doğan Cüceloğlu

Doğan Cüceloğlu ve İrfan Erdoğan, bu kitapta genç fidanları taptaze umutlara dönüştüren öğretmenlerimizi konuşuyorlar.

Eğitim ve öğretmenlik hakkında bugüne kadar biriktirdikleri kuramsal, tarihsel ve güncel fikirlerini paylaşmak üzere bir araya gelen Doğan Cüceloğlu ve İrfan Erdoğan, uzun soluklu bir yol arkadaşlığı kurdular. Yaklaşık bir yıla yayılan bir zaman dilimi içinde, sadece İstanbul’da değil, Türkiye’nin çeşitli kentlerinde “öğretmen”i konuştular, tartıştılar ve bütün bu kayıtları, elinizdeki kitabın malzemesini teşkil edecek şekilde düzenlediler.

Nihayetinde ortaya çıkan bu eser, eğitim konusunda Türkiye’nin en birikimli düşünürlerinden Doğan Cüceloğlu ve İrfan Erdoğan’ın yalnızca kendi aralarındaki değil, tüm öğretmenlerimizle kurdukları diyalogun bir ürünü olarak görülmelidir. Ve şimdi bu diyalog, kitabın okurlarıyla devam edecek.

Öğretmen Olmak, sadece okulda değil, yaşamın her alanında, herkese esin kaynağı olmak isteyenlere ...

ISBN 978-605-374-377-4

9 786053 743774